

Թերևս բազումք ի քաղաքացեաց Թարթափին կուրորէն Թարց զելս գտանելոյ անհետն մառադիսին Տգիտութիւն՝ որ նահապետականն յերևան ածէ դարու զպատկիր ի հայթայթումն օրական պարէնի տալով յածել յերեզս դժուար ընթացոյ միայն կուսակաշտութեան ի քրիստոնէութեան փոխեալ անունն առանց զշառաւիղոն ի բաց քանցելոյ զի ո՞ր Հայ գիւղացի զջանս պարսկայնոյն զենպետաց ոչ իրագործէ կանխելով յաղօթս ի նորումն լուսնի յայս կերպր — «նոր նոր, շնորհաւոր, է Թաս՝ հալիւոր, զաս Թագաւոր, մահին Թանգութիւն, հացին էմուլութիւն, իմ հօրնը մօրն արքայութիւն» և այս Թարց հառապունելոյ յետս ընդդէմ յաղօթաբանէն զտէրունականն կնքելով նշան, և զժք ու մանր են՝ որք ոչ ի հաստատութիւն բանից մասն նանիշ յարեն երդնուն և են արւելոյ և Ոչ տգիտութեան են պտուղք սրբազան համարիլ, զորս յերևան ածելն՝ Թերևս տաղտկութիւն պատճառեացէ որոց կիրառութիւն է յիմարութիւն և տմարդութիւն, և մանաւանդ անգիտութեամբ հերետիկոսութիւն առաջի ազգաց օտարաց յամօթ և ի նախափնս զիսնաւորաց համասեփից։

Եղեն բազումք, որք զազգն կամեցեալ յարգիցոցանել՝ բանաստեղծութեանց և երևակայութեանց զհիտ եղեն, իրագործեալ կամելով ցուցանել. բայց լաւ էր զհիւանդութիւնն յայտնել, և ըստ հիւանդութեանն յիմաստնոյ զեղատուէ ընդունել զղիզ, քան առողջի ստանալով կերպարանս՝ մեռանիլ անայցելու։

Բազումք եղեն որք ի հաստատութիւն ուսումնարանաց՝ զհաճոյականն անձկանօք ետուն ըզպատասխանիտ և բազմաց ուսումնարանաց յայտարարութիւնք՝ ո՞ր արդեօք աշակերտացն իցեն ուսեալ խումբ. զի ուսումնարան է աղըշական աշակերտի, և հակասական պարապորդութեան, եւ ո՞ր ուսումնարան՝ որ նպատակին իցէ հետամուտ առանց զգածելոյ կազիւ և կռուով. զուն ուրիշք Թերևս բնաւ ուրիշք Այց ամենեցուն պատճառ՝ զերկպառակութիւնն զնեմ պտուղ տգիտութեան՝ որոյ ի ձեռս խաղաղիկ եղեալ է նախնին Հայաստան, Երկպառակութիւն՝ որոյ Թոյն դառնութեան հանձարեղին ի Թագաւորս

ազգ եղեալ, զտրցակ փայտից առաջի առնել որդւոց իւրոց ի բեկանել մի ըստ միօրէ՝ միանգամայն զտրցակն. որում անկարօղ գտեալ պատուէր տայր. — Ի Որդեակէք, եթէ մի իցեն ձեր կամք՝ զիւրին է ձեզ բեկանել, միմեանց կայով ի Թիկունս ապա Թէ ոչ, մնայ ձեզ մի մի բեկանիլ. զսոցն պարտ է իմանալ և առ Թշնամիսն։

ԵՆՈՂՔ ՍԱՐԿԱՆԱԿ ՄՈՂՍԻՍԵԱՆ։

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն

Ն Ո Ւ Է Ր

Ղազիելիւթցի Մեծ. Պ. Վարդան Սարգիսեան Զանցուղազեանց ի նպաստ ձեմարանի Մայր Աթոռոյս հինգ հարիւր բուբնուիրեց։

Ամսագրոյս միջոցաւ մեր շնորհակալութիւնը յայտնելով յիշեալ Զանցուղազեանցին՝ կգովեմք նորին բարեկախանձ եռանդը և բարեգործութիւնը։

Պ Ե Ր Ե Դ Ե Ր Զ

Գեր. Գեորգ Ս. Արքեպիսկոպոս Վեհապետեանց՝ Ասորախանայ վիճակին Առաջնորդն՝ ի մէկն ամսոյս և Առաջնորդն Եւդոկիոյ Գեր. Յակոբ ձգնաւորեան և Գեր. Կարապետ Սերովբեան նորապսակ Եպիսկոպոսուհի յերեքն ամսոյս ի Մայր Աթոռոյս մեկնեցան երթալ յիւրեանց տեղիս։

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՈՐԴԻ։

Գեր. Սուքիաս Նորապսակ Եպիսկոպոսն Պարզեանց՝ Աղեքսանդրապօլոյ վի-

ճակին, և Արժ. Կարապետ Վարդապետ Տ. Գալստեան Հին-Նախիջևանի վիճակին Առաջնորդական Փոխանորդ նշանակուեցան, և շուտով կմեկնին աստի ի Ս. Էջմիածնէ երթալ յիւրեանց պաշտօնատեղիսն:

Ի ՀՆԳԻՍՏԱՆԻ

(Անցել է 1875 թ. 1-ին հոգի):

Ահառասիկ անցեալ թուէն յետաձգուած Հնդկաստանի ծաղկաքաղ նամակին:

ԱՅՆ Սայիսի անցելոյ յաւուր չորեքշաբթու զանգակաւ հրաւիրեալ զհասարակութիւն Հայոց Աոր-Վուղայու Վեր. Վրիգորիս Արքեպիսկոպոս պատրասեցաւ զնալ ի Հնդկաստան: Աւցին ամենեքեան, ելաց և Առաջնորդն ընդ երկար, և օրհնեալ զսիրելի հօտն իւր՝ ծանայց նոցա զփոխանորդութիւն Խաչատուր վարդապետի մինչև ցփրադարձ իւր, և յորդորեաց կալ սիրով և միաբան, և ապա մեկնեցաւ և ուղւոյ եղև:

ԱՅՆ Յունիսի հաս ի Շիրազ ի տօնի Հախիսի մանց: 6 տունք, մի եկեղեցի, մի քահանայ, 36 անձինք են ասաւ: Պատեալ զկարաւան՝ ի 13 Յունիսի ել ի Շիրազայ և ի 24 Յունիսի հաս ի Ռուշեռ, և ի ծիւանեցաւ ի տան Սիծ. պարսն Յարդութիւնի Սեղբումեան՝ որ հեռադրաւ կանխեալ էր խնդրել՝ մինչ Վեր. Առաջնորդն էր ի Շիրազ: Սոյն պարոնս առաջին է ի միջի Հայոց ի Ռուշեռ և եկեղեցականն Վարկաթայ փոքր եղբայրն է սօրին: Այր զբաղեալ է քանիցս ի սեղանի որ ի պատիւ Վեր. Առաջնորդի՝ եր-

կարօրէն ատենախօսէր զբարաւ և հրաւիրէր զբաղմանս ի շնորհակալութիւն զՎ. Ե. Հայրապետէն վասն այցելութեանս:

Վոն ի Ռուշեռ 20 տունք Հայոց, որոց մեծ մասն Սեղբումեանց է, — 86 հոգիք, երկու եկեղեցի, մի քահանայ, զբաղոց ոչ գոյ, բայց ամենայն զբաղեալ են և ուսուցանեն զգետերս և հարք զորդիս. գովելի է յոյժ զբուծիւն մարց որ այդր:

Ի 29 Յունիսի ի Կիւրակէի Վեր. Վրիգորիս Արքեպիսկոպոս մատոյց զսուրբ Պատարագ, մեծ էր ցնծութիւն ժողովողեան: Եւ որչափ մնաց այդր ի Ռուշեռ, զրեթէ յամենայն աւուրս տօն էր ցնծութեան վասն մերայնոց: Ի 4 Յուլիսի Վեր. Առաջնորդն եմուտ ի շոգենաւ, և յետ բազում մըրկաց (որոց ժամանակն էր) ի 18 Յուլիսի եհաս ի Պոմպայ. — գեղեցիկ քաղաք է սա մերձ 150 հազար բնակչօք, զեղեցիկ անդդիական շինութեամբ: Ունի մի եկեղեցի, մի քահանայ, 7 տուն երեսուն եօթն անձամբք, բայց ցրուեալ զօրով՝ չկարեն մանկունք ուսանիլ. են որք ուսուցանեն զմանկունս և զգետերս, և են ոչ. զկարեւոր անօրէնութիւնս թողեալ կատարել ի վերաբարձին՝ Վեր. Առաջնորդն ի 25 Յուլիսի նստաւ ի շոգենաւք. ի 28 Յուլիսի ի վից ժամու առաւօտուն՝ եհաս ի կայարանն Վարկաթու ուր ըստ բաւականին ժողովուրդ գիմեալ էին ընդ առաջ ընդ քահանայից, և Վեր. Առաջնորդն տեսեալ մխիթարեցաւ, և մտեալ յեկեղեցին հանդիսիւ՝ համառօտապէս նուիրեաց զօրհնութիւն և զփառքս առ Աստուած, որ անվնաս հասոյց

զինքն ի զերկս սիրելի և պատուելի Հօ-
տին իւրոյ:

Ի կիւրակէին որ էր 3 Օգոստոսի, ըստ
կանխագոյն յայտարարութեան՝ յառաւօ-
տեան ժամուն կրկին ողջոյն եւ առ հա-
մայն սիրելի հօտն յԱլիզիցին Ս. Կազար-
էթայ՝ ծանուցանելով՝ զի ի պարտուց
Տեսչութեանն՝ և ըստ բարձու հրամանի
և յատուկ յանձնարարութեամբ Կո-
րին Վ. Եհայառութեան Արքայնագոյն
Հայրապետին ամենայն Հայոց՝ միանգա-
մայն իբրեւ Առաջնորդ և Կուիրակ եւ յայ-
ցելութիւն հօտին և դտանի այսր (ի Վալ-
կաթայ). յիշելով զնախնիսն և զբարի-
պաշտական երկիւղածութիւնս նոցա՝ և
զազգասիրական ջանս՝ յաւել ասել թէ՝
ինքեանց ևս իրաւունք էր տեսանել զԱ-
ռաջնորդ իւրեանց ի զերկս սուրբ Ալի-
զիցւոյն և ընդ Ապա օրհնեաց ի դիմաց
Հոգեւոր Տեսուհս և Մայր Աթոռոյս և ի
դիմաց Ամենափրկեան վանուց Կոր-
Ջուղայու իբրեւ Հայր հոգեւոր զհամայն
Ժողովուրդն, յայտնեաց միանգամայն զի
զԱռնդակն Օրհնութեան Վ. Ե. Հայրա-
պետին ընթերցցի յայլում պատեհ ա-
ւուր:

Արդ տեսեալ Գ. Եր. Առաջնորդի զկրնձ-
ռոտ դրութիւն ազդային որ աստ՝ պարտ
անձին վարկանի կարի զգուշութեամբ վա-
րիլ. կարեւոր է զեկուցանել նաեւ՝ զի ան-
նման են ինչ ինչ դրութիւնք տեղւոյս ի
տեղեացն՝ զորս տեսեալ եմք: — Այլ պա-
տուական է եկեղեցական Վալկաթայի, որ
և է զրազիր ի զործատան Արքարեանց և
սիրելի նոցա և բազմաց, վառվռուն և
աշխոյթ բնութեամբ, ունի հայրենի եկեղե-
ցւոյն նախանձաւորութիւն, ըստ բաւա-

կանին Հայկաբան. — են ասա քանի աւան-
գապահք՝ որք պահեն զգուշութեամբ
զսեպհականութեան թուղթս տանց կա-
լուածոց կտակաց և այլոց, են ևս կօմի-
սարիք՝ և առանց խորհրդոց նոցա եկեղեց-
պանն չառնէ ինչ՝ ըստ որոշման ազգային
Ժողովով հաստատեալ կանոնաց. — բայց
յայտմանէ երիցս գրաւոր յայտարարու-
թեամբ հրաւիրեալ է ընդհանուր Ժողով՝
զի թողցէ զպաշտօն և տացէ զհաշիւ. ի
վերջին նուագի հանդերձ հաշուետու-
թեամբ յայտարարեալ է՝ զի եթէ Հա-
ճեցին Ժողովիւ, ինքն կատարէ զպաշ-
տօն իւր:

Հնդկաստան երբեմն գրգռեցաւ ի միոյ
անձնէ. . . . դառնալ վիճակ Արուստ-
ղէմի, այժմ ևս վասն արարմանց միոյ
վարդապետի՝ այլ իմն. խստել ոչ լինի,
խոհականութեամբ պարտ է ջանալ և
ընթանալ: — Զինքն Սիւնեաց Յակոբ հան-
դիպեաց մեզ ի Պոմպայի՝ և վեղարաւ
եկեալ էր ընդ քահանայի ի շոգեմաւ,
անմիջապէս արտաքսեցաւ յԱրքեպիսկո-
պոսէն և պատուիրեցաւ վարժանն նմին
աղդ առնել:

Հանգուցեալ աղա Յարութիւն Աբ-
գարի երկրորդ որդի պարոն Թովմասն՝
որ լեալ էր ջրմեռանդ հաւատով և այր
բարեգործ և առաքինի և եկեղեցասէր,
ի տօնի Պայծառակերպութեան առ Աս-
տուած փոխի և ի հետեալ աւուրն՝ որ է
21 Յուլիսի, ամփոփի ի Կազարէթայ
սուրբ եկեղեցւոյն Վալկաթու. անուն
տիկնոջ հանգուցելոյն է Հովսիսիմ և որ-
դին ի հասակի իբր 25 ամաց, ամուսնա-
ցեալ է և ազնիւ երիտասարդ Աթ ա-
նուամբ:

Գոյ աստ ճեմարան Մարգարախան
և ըստ կարի բարւոք է. 60 աշակերտք
են՝ զրեթէ Զուղայեցիք եկեալք այսր.
տեղացիք առաքին յԱնգղիացւոց դպրոցս,
և կարի հարուստքն ի Լոնտոն առաքին.
օրիորդք ուսեալ և կրթեալ են յԱնգ-
ղիական ուսումնարանս, սակաւք են՝ որոց
մարք ուսուցանեն զհայերէն կարդալ և
գրելն: Զրիւ են տունք և հեռի ի միմեանց
մի քառորդ, կէս ժամ և աւելի միջոցաւ:
Գեր. Ըռաջնորդն յերկուս նուագս է՝ զի
քարոզէ՝ որպէս նաեւ ի տունս ամենեցուն,
որպէս զի յաջողեացի օրիորդաց վարժա-
րանս հաստատել. ասեն՝ եթէ Ընգղիերէն
գիտութեամբ չհրահանգեմք՝ ոչ եմք կա-
րող ապահովութեամբ կենցաղաւարիլ.
Գոն աստ տիկնայք հայրենասէրք ոմանք.
յոյս մեծ է նոքօք առնել հնարս: Որպէս
կարծի՝ ընդերկարեացի Ըռաջնորդն աստ:
Տեսութիւնքն ի գիշերի լինին և ի Ղիւ-
րակէս:— Լորտն Ղալկաթու և Ընգղիա-
ցւոց Եպիսկոպոսն չեն աստ, զի եղանակն
կիզել է և երկիցս կամ երկցս յաւուրն
սաստիկ անձրեւէ և է յոյժ խոնաւ. գնա-
ցեալ են յօղափոխութիւն ի հեռաւոր
վայրս՝ յորս դժուարին է գնալ. ի վերա-
դառնալն նոցա ունի յայց ելանել:

* * *

17/28 Օգոստ. 1875

Ի Ս. Նաւարէի եկեղեցւոյ Հայր.

Ի ԿԱԿԱԹԱ Ի ԸՆԴԻՅՍ:

ՍՈՒՐԶԱՆԳԱԿԻ ԲԻԺԱՆԴԵԱՆ.

ԱՆՆԱՅ - ՎԱՆՔ

Ահայ վանք գիւղէն Սեպտ. 29 թուով հետեւ
եալք կը գրեն մեզ:

Գիւղիս վարժարանին նկատմամբ պաշտօնա-
պէս մերթ տեղեկութիւններ տալը արդէն պարտ
անձին համարելուս առթիւ, կը փութամ ներ-
կայիւս այս տարուան վարժարանիս քննութեան
հանդիսին վրայ հակիրճ տեղեկութիւն մը տալ:

Ներկայ տարւոյս 1878 Սեպտ. 7-ին ի պաշ-
տօնէ հրաւիրեալ քննիչ տեսրց, բարեկրօն
քահանայից և զիւղիս բաւական աշխարհիկ ժո-
ղովրդոց ներկայութեանը քննութեան հանդէսը
կատարեցաւ զիւղիս վարժարանին մէջ. քննիչք
վարժարանիս սանուց դասերը ըստ կարգի իւրա-
քանչիւր աշակերտի կարողութիւնը պատրաս-
տեալ ցուցակին մէջ նշանակեցին, որն որ ահա-
ւասիկ ներփակեալիւս կուղարկեմ քննութեան
վիճակացոյցը, յոր պիտի տեսնաք աշակերտաց
կարողութիւնը, աւանդեալ դասերը և յետ կոյս
քննեաց ստորագրութեամբ զիտողութիւնը:

Սոյն ներփակեալ ցուցակէն կը տեսնենք որ՝ յի-
շեալ վարժարանն ընդ ամենը 20 աշակերտ ունի
բոլորն ալ Հայ - Հոռոմ, որք կուսանին ընթեր-
ցանութիւն զրաւարժութիւն, աշխարհագրու-
թիւն, քերականութիւն և քրիստոնէական յու-
նարենէ ի հայերէն թարգմանեալ: Աշակերտաց
անուններն խառն են հայերէնով ու յունարե-
նով, օրինակի համար՝ Վասիկ Մղոսեան, Եօր-
տան Մարմախան, Անաստաս Երանիկեան, Կան
Նաւ տաճկախոսուն և զուտ հայերէն անուններ,
ինչպէս են Թօհան Ասլանեան, Թովհանէս Մղոսե-
սեան և ընդ այլ նաեւ զուտ յունարէն անուն, ինչ-
պէս է Բանայիր Բանայօսեան:

Փափաքելի էր՝ որ սովորութիւն ընէին զուտ
հայերէն անուններ գնել անուանակոչութեան ա-
տեն, որով գօնէ քայլ մը առած կրկային քիչ
ատենէն իրենց բուն հայկական նախատիպը գեթ
անուամբ վերադառնալու, որու վրայ իրենց գա-
սատունն այն է Թարութիւն էֆէնտի Տէր Պօ-
ղոսեանին ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք:

Օրագիր Թ. 1665. Հոկտ. 21.

Ի պատասխանի վերջին զիտողութեան
Օրագրոյ՝ մի Հայ - Հոռոմի եւ անդուն զը-
րութիւնը յաջորդ թերթի կ'ընդունք: